Il-Kuxjenza matul iż-żminijiet

L-ewwel parti

minn Dun Carlo Calleja

Il-kelma kuxjenza spiss tissemma kemm f'ambjenti reliġjużi imma tant ieħor f'dawk sekulari jew anke politiċi. Madanakollu, daqskemm tissemma, daqshekk ieħor jeżistu fehmiet żbaljati fuqha. Għal xi wħud tfisser liċenzja biex tagħmel li trid mingħajr ħadd ma jindaħallek. Għal oħrajn hija kelma li lanqas biss għandek issemmiha għaliex, jgħidulek, hemm l-għaxar kmandamenti u t-tagħlim tat-tradizzjoni qaddisa tal-Knisja li jgħidulek eżatt x'għandek tagħmel u ma tagħmilx f'kull ċirkostanza.

Tkun tassew ħasra jekk xi ħaġa tant importanti bħall-kuxjenza tkun ridotta għal fehmiet sempliċistiċi bħal dawn li xejn ma jgħinu biex inkunu dixxipli ta' Kristu fis-soċjetà kontemporanja.

F'din is-sensiela qasira ta' żewġ artikli se nkunu qegħdin nagħtu ħarsa ħafifa ħafna lejn l-evoluzzjoni tat-tagħlim dwar il-kuxjenza fit-tradizzjoni tal-Knisja. F'dan l-ewwel artiklu se nsegwu l-iżvilupp tal-kuxjenza minn żmien it-Testment il-Qadim sa tmiem is-seklu dsatax. Fl-artiklu tal-ħarġa li jmiss naraw it-tiġdid fir-riflessjoni fuq il-kuxjenza li ġabu avvenimenti dinjija importanti mit-tieni nofs tas-seklu 20 sal-lum.

F'dan l-ewwel l-artiklu nibdew ir-riflessjoni tagħna fuq il-kuxjenza fil-fehma tal-antropoloġija Semitika permezz tat-Testment il-Qadim qabel ma nifhmuha fil-kuntest tat-Testment il-Ġdid. Minħabba l-influwenza qawwija ta' San Tumas t'Akwinu fuq it-tradizzjoni morali Kattolika, nisiltu żewġ tagħlimiet importanti ta' dan il-qaddis fuq il-kuxjenza. Fl-aħħar nett, peress illi diversi nies iħobbu jikkwotaw frażi ta' San John Henry Newman fuq il-kuxjenza, naraw mill-ġdid x'messaġġ ried iwassal dan il-qaddis bi kliemu.

I. Il-Kuxjenza fit-Testment il-Qadim: Fejn Alla Jkellem Qalb il-Bniedem

Inkunu diżillużi jekk naqbdu l-konkordanza tal-Bibbja u nfittxu taħt il-kelma kuxjenza bit-tama li nsibu xi referenza fit-Testment il-Qadim. Ir-raġuni hi li bħala kunċett, il-kuxjenza ġiet żviluppata aktar tard u aktar fil-kuntest ta' filosofija Griega minn dik Semitika. Madankollu ma jfissirx li m'hemmx ħjiel li l-kuxjenza ma kinitx attiva ħafna fit-Testment il-Qadim. Biżżejjed insemmu diversi testi li juru dan. Fl-antropoloġija Semitika, il-qalb tal-bniedem kien il-post fejn Alla jiltaqa' mal-bniedem.

Fil-fatt, l-uniku post fejn niltaqgħu mal-ekwivalenti tal-kelma kuxjenza bil-Grieg (syneidesis) hu fil-Ktieb tal-Għerf (17:10ff), li fil-kuntest nistgħu ninterpretawha bħala kuxjenza mqallba.[1] Apparti minn dan, it-Testment il-Qadim hu miżgħud b'eżempji ta' fejn wieħed jirrispondi għas-sejħa interjuri li Alla jagħmel lill-bniedem biex isegwi dak li hu tajjeb u ġust u biex jaħrab dak li hu ħażin u qarrieq. L-"imkien" fejn dan iseħħ hu l-qalb, li fil-fehma Semitika kien hu l-"imkien" tal-ħsibijiet, tax-xewqat u tal-emozzjonijiet l-aktar profondi, iżda wkoll l-"imkien" tal-ġudizzju morali.[2]

Jekk nifhmu l-kuxjenza fil-kuntest Semitiku b'dan il-mod, nindunaw kemm hi prevalenti din il-fehma fit-Testment il-Qadim. B'hekk insibu referenzi fejn Alla jgħarbel il-qalb (Ġer 17:10) u David li "ħass qalbu ttaqtaq" (2 Sam 24:10). Meta David jinduna bid-dnub tiegħu, jiftakar li Alla jħobb "qalb sinċiera" u jitolbu jgħallmu l-għerf fil-fond ta' qalbu, u biex joħloq fih "qalb safja" għax qalbu "niedma" u "maqsuma" (Salm 51).

II. Il-Kuxjenza fit-Testment il-Ġdid: L-Aspett Ġuridiku tal-Kuxjenza

Fit-Testment il-Ġdid, l-aktar fl-ittri ta' San Pawl, minħabba l-influwenzi tal-antropoloġija Griega u tal-liġi Rumana nsibu referenzi għall-kuxjenza b'xejra aktar ġudizzjarja. Hekk pereżempju fl-Ewwel Ittra lil Timotju naqraw li l-persuni qarrieqa għandhom "il-marka tal-ħażen fuq il-kuxjenza tagħhom" (4:1-2). Fl-ittra tiegħu lir-Rumani San Pawl ifakkarna li anke l-popli Pagani għandhom miktuba f'qalbhom il-Liġi ta' Alla li "tixhdu wkoll il-kuxjenza u r-raġuni tagħhom," u li kapaċi wkoll takkużahom (2:15). Meta l-Awtur tal-Ittra lil-Lhud jitkellem fuq il-kuxjenza, jiddeskriviha bħala xi ħaġa li hija ħatja bid-dnub imma meħlusa bid-Demm ta' Kristu sabiex inkunu nistgħu mill-ġdid naqdu lil Alla l-Ħaj.

Fit-Tieni Ittra lill-Korintin, San Pawl isemmi żewġ funzjonijiet tal-kuxjenza: minn naħa tgħinna ngħaddu ġudizzju xieraq fuq kwistjonijiet morali (iġib l-eżempju ta' ikel meqjus bħala mniġġes imma li fil-fatt jista' jittiekel). Min-naħa l-oħra jgħid ukoll li l-kuxjenza hija dgħajfa u li biex ma tagħtix skandlu, għandha wkoll toqgħod għal liġijiet esterni minnha. Dawn iż-żewġ dimensjonijiet li jsemmi San Pawl jintroduċuna għaż-żewġ polaritajiet tal-kuxjenza – ir-realtà personali iżda wkoll dik komunitarja li jsawru l-kuxjenza.[3]

III. It-Teoloġija tal-Iskolastiċi: Il-Ħtija u l-Kuxjenza

Madwar elf u mitejn sena wara, San Tumas t'Akwinu ffoka fuq punt partikolari: jekk bniedem għandux isegwi l-kuxjenza tiegħu anke jekk din hi fl-iżball. San Tumas ma jaqbilx ma' dak li qalu Teoloġi oħra ta' żmienu, li jekk il-kuxjenza ġġiegħel lil xi ħadd biex jagħmel xi ħaġa li hija ħażina, jew biex ma jagħmilx dak li hu fil-fatt tajjeb, il-persuna tkun ħatja ta' dnub. San Tumas jasal għal din il-konklużjoni għax għalih din hija impossibbli. Dan għaliex huwa konvint li l-kuxjenza min-natura tagħha tiġbed lil kull bniedem lejn it-tajjeb u jekk bniedem ikun qiegħed jirraġuna b'mod xieraq ma jistax jirrifjuta dak li hu fil-fatt tajjeb.[4]

Bħala eżempju jġib il-fidi fi Kristu. Jgħid li hija ovvja li hija ħaġa tajba li wieħed jemmen fi Kristu, imma *r-rieda (will)* li wieħed jemmen fi Kristu ma tistax tinfired minn mar-*raġuni (reason)*. Issa jekk wieħed ma jemminx fi Kristu, huwa sinjal li hemm xi ħaġa nieqsa fir-raġuni.

San Tumas isemmi wkoll il-każ ta' kuxjenza li ma tkunx iffurmata kif suppost, li għalkemm tista' tiġri, hija rari ħafna, għax huwa jemmen li kull persuna għandha f'qalbha l-prinċipji l-aktar fundamentali tal-Kmandamenti. Wieħed jista' jiżbalja billi jieħu xi ħaġa illi ħaseb li hija tiegħu meta fil-fatt ma kinetx, f'liema kas ma jkunx ħati ta' dnub jekk l-iżball kien ġenwin. Imma wieħed ma jista' qatt jgħid li mhuwiex ħati jekk jaf li ħa xi ħaġa li mhijiex tiegħu u ma kienx jaf li s-serq huwa ħażin.

B'hekk għal San Tumas t'Akwinu, il-kuxjenza min-natura tagħha tmexxina lejn it-Tajjeb. Madanakollu, għandha tkun dejjem iffurmata sew u rridu nagħtuha widen b'mod onest.

IV. Tmiem is-Seklu Dsatax: Il-Kuxjenza u l-Infallibilità tal-Papa

F'diskussjonijiet fuq il-kuxjenza sikwit ikun hawn min jikkwota l-kliem ta' San John Henry Newman, fi tmiem is-seklu dsatax meta qal, *If I am obliged to bring religion into after-dinner toasts, I shall drink—to the Pope, if you please—still, to*

Conscience first, and to the Pope afterwards.[5] Il-kuntest ta' dan il-kliem kien dan: Il-Konċilju Vatikan l-Ewwel, għall-ewwel darba fl-istorja tal-knisja kien ħareġ digriet tal-infallibilità tal-Papa. Dan id-digriet kien inħareġ bħala risposta għall-moviment tal-Moderniżmu li kien qiegħed jeħodha kontra t-tagħlim tradizzjonali tal-Knisja Kattolika. B'risposta għal dan, rappreżentant tal-*House of Commons*, William Gladstone, kien attakka lill-Knisja permezz ta' ktejjeb żgħir li fih kiteb li permezz tad-domma tal-infallibilità, il-Papa qiegħed jagħmel lill-Kattoliċi skjavi mentali tiegħu u li f'affarijiet politiċi kellhom ikunu obbidjenti lejh u mhux lejn ir-Re tal-Ingilterra.[6]

Gladstone kien żbaljat fl-analiżi tiegħu dwar ir-rwol tad-domma tal-infallibilità tal-Papa u għalhekk, Newman fittex li jikkoreġih. Ippubblika *Ittra* indirizzata lid-Duka ta' Norfolk fejn irribatta l-ideat ta' Gladstone. L-ewwel, Newman jiġbed l-attenzjoni tal-qarrejja li l-infallibilità tal-Papa ma tapplikax għal kull ħaġa li jgħid imma tiddependi minn kull ħaġa li qed tintqal u ċ-ċirkustanza li fiha tintqal. Għaldaqstant, Newman serraħ ras Gladstone li l-Papa qatt m'għandu awtorità infallibbli f'dak li għandu x'jaqsam ma' ħwejjeġ sekulari aktar u aktar ma' politika tal-Istat. Fakkar ukoll li din l-awtorità mhija bl-ebda mod marbuta mal-persuna tal-Papa imma mal-uffiċċju [illegible]. Apparti minn hekk, importanti nsemmu li [illegible]an bl-ebda mod ma kellu f'moħħu dilemmi m[illegible]l-kuxjenza marbutin mal-ħajja personali ta' d[illegible] jkun (pereżempju f'każijiet li għandhom x'jaqs[illegible] mas-sesswalità). Dawn it-tipi ta' dilemmi saru komuni fis-seklu l-ieħor mis-sittinijiet 'il quddiem biss. Il-kuntest li fih Newman kien qiegħed jitkellem kellu x'jaqsam aktar mar-relazzjoni taċ-ċittadin Kattoliku f'relazzjoni mal-Istat li ma jħaddanx l-istess fehma politika tal-papa jekk kemm-il darba dan jindaħal fit-tmexxija politika ta' nazzjonijiet oħra.[7]

Għalhekk, ikun żbaljat li nippruvaw nasserixxu l-fehma indipendenti tagħna mit-tagħlim tal-Knisja billi nikkwotaw lil San John Henry Newman kif ġieb u laħaq u kif jaqbel lilna.

Noti:

1. Bernard Häring, *Free and Faithful in Christ Vol. 1*, (Slough: St. Paul Publications, 1978), 225.
2. Ibid.
3. James F Keenan, s.v. "Conscience," in *Dictionary of Scripture and Ethics*, ed. Joel B. Green (Barker Academic, Grand Rapids, MI), 2011, 167.
4. Daniel Westberg, "Good and Evil in Human Acts (Ia Iiae, qq. 18-21)," in *The Ethics of Aquinas*, Stephen J Pope, ed., (Washington, D.C.: Georgetown University Press, 2002), 97.
5. *Letter to the Duke of Norfolk*. Aċċessibbli online. http://www.newmanreader.org/works/anglicans/volume2/gladstone/index.html.
6. John R. Quinn, 'Conscience in Relation to Papal Infallibility', in *Conscience and Catholicism: Rights, Responsibilities, and Institutional Responses*, ed. David E. DeCosse and Kristin E. Heyer (Maryknoll, NY: Orbis Books, 2015), 18-19.
7. Ibid., 25.

Is-seba' dnubiet l-aktar gravi tas-soċjetà tal-lum

1. Għana mingħajr xogħol
2. Pjaċi[illegible] mingħajr kuxjenza
3. Għ[illegible] mingħajr karattru
4. Ne[illegible] mingħajr moralità
5. Xjen[illegible] mingħajr etika/morali
6. Reliġjon mingħajr sagrifiċċju
7. Politika mingħajr prinċipji

- Mahatma Gandhi

Talb għall-Abbonati u l-Benefatturi

Infakkru li f'kull tnejn tax-xahar, fil-knisja l-qadima ta' Santa Venera, issir quddiesa għall-bżonnijiet tal-abbonati u l-benefatturi ħajjin u mejtin ta' *Il-Karmelu*. Nieħdu gost li tingħaqdu magħna fit-talb tagħkom.